

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל
שניאורסאהן

מליובאוויטש

יתרו

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק כו
(תרגום הפשי)

יוצא לאור על ידי
"מכון לוי יצחק"
כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים לבריאה
שבעים שנה לנשיאת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח

לעילוי נשמת

ר' הירש ב"ר אשר הכהן ע"ה העכט
נפטר ביום כ"ף שבט ה'תשע"ד
ת. נ. צ. ב. ה.

ולזכות

זוגתו מרת רייזל בת דבורה תחי' העכט
לאריכות ימים ושנים טובות עד ביאת
גואל צדק ומתוך בריאות הנכונה

נדפס ע"י יו"ח שיחיו

* * *

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' מאיר בן הרה"ח ר' חיים ארי' לייביש ע"ה שטרסברג
נפטר ביום כ"ף שבט ה'תש"ס
ת. נ. צ. ב. ה.

נדפס ע"י חתנו ובתו

הרה"ת ר' שלום דובער הלוי זוגתו מרת טובה שיחיו
ומשפחתם שיחיו לוינ'

* * *

לעילוי נשמת

מרת דינה רייזל בת ר' יצחק אהרן ע"ה ציקמאן
נפטרה ביום כ"ה שבט ה'תשמ"ה
ת. נ. צ. ב. ה.

נדפס ע"י בנה

הרה"ת ר' אהרן וואלף זוגתו מרת פולינה
ומשפחתם שיחיו ציקמאן

* * *

לעילוי נשמת

מרת רייזל בת ר' חיים בנימין הלוי ע"ה עסטולין
נפטרה ביום כ"ו שבט ה'תשנ"ו
ת. נ. צ. ב. ה.

נדפס ע"י יו"ח שיחיו

לשנת ברכה והצלחה בכל מכל כל
והעיקר התגלות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח ממ"ש נאו!

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:

<http://www.torah4blind.org>

To DEDICATE AN ISSUE IN HONOR OF A LOVED ONE, CALL (323) 934-7095

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:

<http://www.torah4blind.org>

. . . מזה ישנו הלימוד לנשי ובנות ישראל בכלל, ובמיוחד – להשלוחות תחינה דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו – שהתאספו כאן יחדיו מכל קצוי תבל בה"כינוס השלוחות העולמי". . . בזמננו זה, הרגעים האחרונים לפני הגאולה – להתעורר בעצמן ולעורר את כל נשי ובנות ישראל אודות גודל הזכות דנשי ובנות ישראל להבאת הגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש, שבאה "בשכר נשים צדקניות שיש בדור"5, כנ"ל.

א. „מצוה... לידע שיש שם אלוקה”

ב„מגין המצוות” בתחלת ספר „משנה תורה”¹ אומר הרמב"ם: „מצוה ראשונה ממצוות עשה לידע שיש שם אלוקה, שנאמר²: אנכי ה' אלקיך.” במצוה זו פותח הרמב"ם גם את ההלכות שבספרו משנה תורה³ – „יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון...”.

אך בהלכה הראשונה אין הרמב"ם אומר שידיעה זו – „שיש שם מצוי ראשון” היא מצות עשה⁴, אלא תחלה הוא מרחיב במשך חמש הלכות ומציין מספר פרטים בענין „מצוי ראשון”, ורק לאחר מכן הוא מסיים ואומר, בהלכה ה': „וידיעת דבר זה מצות עשה שנאמר²: אנכי ה' אלקיך.”

מכך מובן, שלפי שיטת הרמב"ם, מצות העשה של „אנכי ה' אלקיך” אינה רק ידיעה כללית „שיש שם אלוקה”, „שיש שם מצוי ראשון”, בלבד – אלא היא כוללת גם פרטים, הנמנים בהלכות האמורות, לגבי הקב"ה⁵.

וכפי שמבאר אברבנאל, בספרו „ראש אמנה”⁶ – ומצוטט בספר המצוות של ה„צמח צדק”⁷ – שלפי שיטת הרמב"ם אין מצות העשה של האמנת האלקות להאמין רק בכך ש„האלוה נמצא בלבד”, „שיש אלוה נמצא”,

כי אז מתעוררת השאלה⁹: כיצד אפשר לחשב את האמנת האלקות למצוה, שהרי מצוה אפשרית רק אם יש מי שמצווה את המצוה, ולא ייתכן לומר שמצוה להאמין בקיומו של מצוה המצוות!

אלא מצוה זו היא להאמין ש„האלוה ברוך-הוא שכבר ידענו שהוא נמצא, מציאותו הוא יותר

ראשון ויותר שלם אשר בכל המציאות...”, כפי שהוא מרחיב ומפרט¹⁰.

ולכן מקדים הרמב"ם את חמש ההלכות אודות מציאות ה', כי מצות האמנת (ידיעת) האלקות מחייבת לדעת לפחות פרטים אלה על מציאות ה', שהוא, יתברך, „יותר שלם אשר בכל מציאות...”¹¹.

ב. המצוה: לדעת

יותר מכך: ידוע¹² הדיוק בלשון הרמב"ם – „לידע שיש שם אלוקה”¹³, „לידע שיש שם מצוי ראשון”, וכן הוא מסיים – הן במצות ידיעת האלקות¹⁴ והן במצות אחרות ה'¹⁵ – „וידיעת דבר זה מצות עשה”, ולא „והאמנת דבר זה” – שהמצוה היא לדעת בידיעה שכלית.

וכפי ששואל אברבנאל¹⁶: כיצד אפשר לצוות על אמונות „שאינן נקנות ברצון ובחירה”, והוא אומר שהרמב"ם „לא מנה מצות עשה צורת האמונה ואמיתתה, כי אם ידיעת הדברים ההם ולימודם המביאים אל קנין האמונות”, אשר „הידיעות והחקירות והבחינות ההם וההתלמדות הזאת .. המביאות אל האמונות .. הם מפעל הרצון והבחירה”.

לפי זה יש לבאר מדוע אין הרמב"ם מסתפק בקביעת הפרטים על מציאות ה' (שבהלכות א'ו), שיהודי חייב לדעת כדי לקיים את מצוות ידיעת האלקות ואחרות ה', אלא הוא ממשיך ומרחיב על כך בהלכות הבאות עד סוף הפרק, במספר ענינים בקשר לידיעת ה',

את ההוכחות מן הפסוקים ש„אין הקב"ה גוף”;

10 וראה שם, שזהו ג"כ מ"ש הרמב"ם בסהמ"צ מ"ע א: שונאמין (בהוצאת קאפה שנדע – וראה ג"כ הערה בהוצאת העליר) שיש שם עלה וסבה הוא פועל לכל הנמצאים. ע"ש.
11 ראה ראש אמנה פ"ב (אלא ששם, דמ"ש הרמב"ם בהלכה ה' אינו חלק מהמצוה. ע"ש. ואכ"מ).
12 ראה ראש אמנה פ"ו. סהמ"צ להצ"צ שם ספ"ב. קונטרס תורת החסידות ע' 41 (ובהערה שם). הנסמן בסהמ"צ הוצאת הר"ח העליר שם ובאנציקלופדי' תלמודית ערך אמונת ה' בסופו. ועוד.

13 אף בסהמ"צ שלו שם כותב, שונאמין – ראה ראש אמנה שם בסוף הפרק. סהמ"צ להצ"צ שם. וראה לעיל הערה 10. הערה בקונטרס תורת החסידות שם. „הדרן” הנ"ל ב„פתיחה” הערה 5.
14 שם ה"ו.
15 שם סה"ו.
16 ראש אמנה שם. וראה גם שם פ"ד. וראה גם סהמ"צ להצ"צ שם פ"ב (מו, סע"א ואילך).

להביא את 770 הביתה!
 כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית!
 האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגנוב וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind>
 יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

מיט זיק פאַר] הגמר והסיום ד"מעשינו ועבודתינו"¹ של בני" במשך כל הדורות שלפני זה, לסיים את הבירורים האחרונים בגלות, ובלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר² – "לצחצח את הכפתורים"; עבודתנו מתבטאת בהבאת הגאולה בפועל עבור דורנו ועבור כל הדורות שלפני זה! זאת אומרת, שבדור זה מסיימים את מעשינו ועבודתנו של בני" במשך כל הדורות.

. . . בדורו של נשיא דורנו גופא ישנם כמה שלבים ותקופות, ובכללות – שלושה שלבים: (א) יום עשירי לחודש אחד עשר (יו"ד שבט ת"ש יו"ד) – סיום התקופה של עבודת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו בחיים חיותו בעלמא דין. (ב) היום למחרתו – יום אחד עשר לחודש אחד עשר (היום השלם הראשון לאחר הסתלקות), ובמיוחד בשנת עשתי עשר (תשי"א)³ – כשהתחיל המשך והחידוש של תקופה חדשה ו"נתלו המאורות" של הדור השביעי מאדה"ז (או הדור התשיעי מהבעש"ט). (ג) התקופה לאחר הסתלקות בתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר ביום כ"ב לחודש אחד עשר (כ"ב שבט תשמ"ח).

. . . יום העשירי בחודש האחד עשר קאי על סיום וגמר העבודה של בירור ה"שיריים" האחרונים של הגלות, "לצחצח את הכפתורים".

. . . היום למחרתו – יום אחד עשר לחודש אחד עשר – מציין שנוסף ולאחרי העבודה דיום עשירי בחודש אחד עשר, משיגים ומתעלים (ע"פ הכלל ד"מעלין בקודש"⁴) גם להגילוי (יום) דאחד עשר.

. . . ובזה גופא מגיעים אח"כ לדרגא גבוהה עוד יותר – שאוחזים כבר לאחר סיום עבודת כל הבירורים, ואף כבר "צחצחו את הכפתורים" וכו', וצריכים רק להיות מוכנים לקבלת משיח צדקנו – השלימות דאחד עשר (לגמרי שלא בערך לעשר) . . . כמרומו בכ"ב שבט . . . אחד עשר בכפליים.

. . . אחרי כ"ב שבט (יום הסתלקותה של בתו) נפעל השלב האחרון בהכנת העולם (כדירה לו יתברך בתחתונים) להגאולה . . . שלימות ענין זה נעשה ע"י ובשכר נשי ובנות ישראל.

שהתארים הגשמיים אשר, כתוב בתורה" על הקב"ה הם, לפי דעתן של בני אדם .. והכל משל"; על בקשת משה, הראיני נא את כבודך"¹⁷, וכיצד היתה השגתו, מאמיתת המצוא", וכדומה, והרי, לכאורה: מדוע חשוב להביא דיונים אלו בספרו היד החזקה, שהוא ספר הלכות הלכות¹⁸?

ולפי האמור לעיל יש לומר, שענין זה קשור לחובה, לידע", כי דוקא כאשר יודעים את הנאמר בהלכות אלו, אז ידיעת ה' אינה כאמונה בלבד, אלא "לידע" – ידיעה שכלית.

כלומר, כדי לצאת ידי חובת המצוה של ידיעת ה' חייבים לדעת לפחות את "הידיעות והחקירות והבחינות" היסודיות¹⁹ על מציאות ה', שאותן מבאר הרמב"ם בפרק זה¹⁹.

ג. וידעתם כי אני...

ויש לומר, שהמקור לדברי הרמב"ם, שמצות האמנת האלקות (א) אינה רק ידיעה כללית ש,האלוקה נמצא", אלא גם ידיעת הפרטים אודות שלמות מציאות ה', (ב) כל זאת צריך לקיים באופן של "לידע", למרות שבפסוק נאמר רק "אנכי ה' אלקיך",

הוא בדברי²⁰ הוהר"י וידעתם²¹ כי אני ה' אלקיכם... פקודא דא קדמאה דכל פקודין (=מצוה זו ראשונה מכל המצוות) .. למנדע ליה לקודשא בריך-הוא .. דאית שליטא עלאה (=שיש אדון עליין) דאיהו רבון עלמא וברא עלמין כולוהו שמיא וארעא וכל חיליהון" (=שהוא רבון העולם וברא כל העולמות, שמים וארץ וכל צבאם).

ולשון הרמב"ם בהלכה הראשונה שלו דומה בתוכנה ללשון הוהר"י: יסוד היסודות ועמוד החכמות ((פקודא דא קדמאה דכל פקודין)) לידע שיש מצוי ראשון (למנדע ליה לקודשא בריך-הוא") והוא

(17) תשא לג, יח.

(18) לשון הרמב"ם בסוף הקדמתו לספר היד. וראה בארוכה ראש אמנה פ"ט.

(19) עפ"י הרמב"ם בסוף הקדמתו לס' היד "אדם קורא בתושב"כ תחלה ואח"כ קורא בזה" – י"ל, דבכדי שתהי' ידיעה נכונה כדרוש, מוכרח לתרג' התוארים גשמיים שנאמרו בתורה, וכן בקשת משה וכו'.

(19*) וראה, הדרן" על הרמב"ם בטה"ש תשמ"ח ח"א ע' 206 ואילך ובהערות שם.

(20) וידוע דכו"כ הל' הרמב"ם מקורם בוהר. וראה הרמב"ם

(21) ח"ב (רע"ב) כה, א.

(22) וארא ו, ז.

ממציא כל נמצא וכל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם... (וברא עלמין כולוהו שמיא וארעא וכל חיליהון"). וכן לשון הרמב"ם (בהלכה ה), המצוי הזה הוא אלוקי העולם אדון כל הארץ" דומה ללשון הוהר"י, דאית שליטא עלאה דאיהו רבון עלמא".

מדברים אלו של הוהר"י מסיק הרמב"ם²³, ש"פקודא דא" קשורה לדעת – וידעתם .. למנדע". אין די בידיעה כללית, שהאלוקה נמצא", אלא הכרחי לדעת פרטים²⁴ על מציאותו יתברך, שמפרטים אלו מבינים ש,מציאותו הוא יותר ראשון ויותר שלם...".

אמנם בוהר"י מובא על כך הפסוק, וידעתם כי אני ה' אלקיכם", ולא הפסוק, אנכי ה' אלקיך", כי בוהר"י מדובר על משה רבינו אשר לימד את ישראל אודות ידיעת ה' לפני צאתם ממצרים, כדי²⁵ שהם יאמינו, בכל איגון נסין וגבורן דעבד לון במצרים" (=בכל אלה הניסים והגבורות שעשה להם במצרים), וזה נעשה על פי הנאמר אז: וידעתם כי אני ה' אלקיכם.

אך החובה שלנו בקיום המצוה היא, כדברי הרמב"ם הידועים²⁶, עקב "מצות הקדוש-ברוך" הוא על ידי משה רבינו ע"ה (בסיני²⁷), ולכן הציווי על האמנת האלקות הוא מן הפסוק, אנכי ה' אלקיך", כפי שמוצאים בוהר"י עצמו (במקום אחר²⁸): פקודא קדמאה אנכי.

ואין קשה מדוע הפרטים הנ"ל אודות אופן קיום המצוה נלמדים מן הפסוק, וידעתם כי אני ה' אלקיכם²⁹ שלפני מ"ת, כי במספר מקומות אנו מוצאים³⁰ ש,גילוי מילתא" או פרטים של מצוה

(23) להעיר מסהמ"צ להצ"צ שם בתחלתו. וראה גם ראשית חכמה ש' היראה פ"א. ס' חרדים רפ"א. ועוד.

(24) אלא שלגבי הידיעה דה' הוא האלקים (המצוה דאחדות השם) – ה"ו ידיעה, "בכלל .. באורח כלל" (זהר שם).

(25) ראה ניצוצי אורות לורה שם.

(26) פיה"מ חולין ספ"ז.

(27) בפיה"מ ליתא תיבת, "בסיני". אבל עכצ"ל שכ"ה כוונת הרמב"ם, שהרי מפורש בזה לשון המשנה (שמעתיקו לפני"ו) מסיני נאמר".

(28) וכן מפורש בהמשך דבריו בפיה"מ: ש" תרו"ג מצות .. למשה מסיני. וראה לקו"ש [דמתורגם] ח"ח ע' 96 הערה 6.

(29) ח"א (רע"ב) רגו, ב.

(29) ובראש אמנה (פ"ו ועוד) דמ,אנכי ה"א" למדין שמציאותו הוא יותר שלם. ע"ש.

(30) ראה שד"ח כללים מערכת האלף כלל שכא. אנציקלופדי' תלמודית ערך אין למדין מקודם מ"ת. וש"נ. וראה לקו"ש חכ"ה ע' 142.

(* כ"ה גירסת הרמב"ם במשנה שם (ראה פיה"מ הוצאת קאפח). ובמשנה לפנינו: בסיני נאמר.

גלמים גם מענינים שלפני מתן תורה.³¹

ד. הדרך לאהבתו ויראתו

לפי כל האמור לעיל ניתן לבאר ענין בדברי הרמב"ם התמוה, לכאורה:

בפרק השני של הלכות יסודי התורה מתחיל הרמב"ם לדבר על מצוות אהבת ה' ויראתו, ובהמשך הוא אומר³²: "והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו, בשעה שיתבונן³³ האדם במעשיו וברואי הנפלאים הגדולים ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ מיד הוא אוהב... לידע ה' הגדול... ויפחד... ולפי הדברים האלו אני מבאר כללים גדולים ממעשה רבון העולמים כדי שיהיו פתח למבין לאהוב את ה'".

ולאחר מכן הוא מרחיב ומפרט, במשך שלשה פרקים אודות, מעשיו וברואי הנפלאים: פרק אחד³⁴ על המלאכים, שזהו חלק מ"מעשה מרכבה"³⁵, ושני הפרקים הבאים – על "מעשה בראשית"³⁶, ולאחר מכן³⁷ הוא מסיים ואומר: בומן שאדם מתבונן בדברים האלו ומכיר כל הברואים .. מוסיף אהבה למקום... ויירא ויפחד... ולכאורה, אין מובן: אמנם ה"דרך לאהבתו ויראתו" היא "בשעה שיתבונן...", אך הרמב"ם הוא ספר של "הלכות הלכות"¹⁸, וכיצד מתאימה לספר משנה תורה ההרחבה אודות, מעשיו וברואי הנפלאים?

אמנם, מדברי הרמב"ם בספר המצוות³⁸ מובן, שהענין של "יתבונן האדם במעשיו..." אינו הכשר מצוה בלבד, אלא זהו מעשה המצוה³⁹: הציווי על האדם הוא, שנחשוב ונתבונן במצוותיו ומאמריו

31 ראה לדוגמא – רמב"ם סוף הל' מילה, גדולה מילה שנכתרו עלי' י"ג בריעות (וכולם נאמרו לפני מ"ת) מכל מצות התורה שנכתרו עליהן ג' בריעות (שכולם לאחרי מ"ת).

32 שם ה"ב.

33 ומשך כדלקמן: חכמתו כו' לידע – חב"ד (אלא שהחכמתו – חכמת השם).

34 פ"ב סה"ג: ה"ח (וראה לקמן בפנים סעיף ה בנוגע לסיום הפרק).

35 שם ה"א.

36 שם פ"ד ה"י.

37 פ"ד ה"ב (לאחרי ביאור החילוק בין מעשה מרכבה ומעשה בראשית – שם ה"א).

38 מ"ע ג. וראה לקמן הערה 50.

39 ראה קנאת סופרים לסה"צ שם. וראה גם מאמר אדה"ז בשם ה"מ – נדפס בתמים (ח"ד ע' מה [קפח, א]) ואגרות קודש אדמו"ר מהור"י"צ ח"ג (ע' תכו). ד"ה להבין מצות אהבה נדפס בהוספת לסה"צ להצ"צ (ובהערות לשם ע' 408. בהוצאת תשנ"ו ושל"ח"ז – ע' 420) ועוד.

ופעולותיו...⁴⁰, ולאחר מכן, תבא האהבה בהכרח⁴⁰ –

אך, לכאורה, אין די בהסבר זה, שמשום כך יקבע הרמב"ם בספרו משנה תורה, ספר של "הלכות הלכות", את עניני ההתבוננות שבאמצעותם אפשר לעורר, "אהבת ה' ויראתו". לכאורה, שייך פירוט זה לספרי חקירה וכדומה⁴¹. החלכה היא, שדרושה התבוננות ב"מעשיו וברואי הנפלאים" וכדומה, אך הביאורים של "מעשיו וברואי הנפלאים" אינם שייכים, לכאורה, להלכה, ואין מקומם בספר משנה תורה.

ה. הלכות הכרחיות לידיעת ה'

אך ההסבר לכך הוא: הענינים שבהם עוסק הרמב"ם בשלשה פרקים אלו – מעשה מרכבה ומעשה בראשית – אינם רק ענינים שבהם מתבוננים כדי להגיע לאחר מכן לאהבת ה' ויראתו, אלא הם חלק ממצות ידיעת ה'⁴²,

כפי שמבואר ב"פירוש" על הרמב"ם⁴³: ונכלל תחת ידיעת שתי מצוות אלו [לידע שיש שם אלוקה, שאין עמו אל-אחר] ענין מעשה בראשית ומעשה מרכבה שמידיעתם יודעו הראיות על מציאות הבורא ושהוא לבדו ראשון וצור לכל⁴⁴.

וכפי שמודגש גם בלשון הרמב"ם עצמו, שהענינים שבשלושת פרקים אלו מהווים המשך לעניני ידיעת ה' שבפרק הראשון: (א) בפרק השני, לאחר ההרחבה אודות המלאכים, חוזר הרמב"ם⁴⁵ לבאר בהרחבה כיצד הקדוש-ברוך הוא "יודע עצמו .. יודע הכל .. מכיר אמתו ויודע אותה כמו שהיא... הוא היודע..." (ב) בסוף הפרק⁴⁶ הוא אומר: דברים אלו שאמרנו בענין זה בשני פרקים אלו... כל העיקרים שבשני פרקים אלו כו' הוא הנקרא מעשה מרכבה. כלומר, שני הפרקים מרכיבים ביחד ענין

40 ל' הרמב"ם בסה"צ שם.

41 ע"ד * שחולה צריך להתנהג כחוראת הרופא אבל אין הוראות עצמן חלק דההלכה אף שמקצתן הובא ברמב"ם (ראה רמב"ם הל' דעות פ"ד הכ"א. וראה לקושי חכ"ג ע' 35 ואילך ע"ד הרפואות שברמב"ם. ע"ש).

42 אף שהוא דוחק קצת, כיון שבהלכות אלו מדבר רק במצוות אחרות, אבל ראה בפירוט להרמב"ם (הועתק בפנים).

43 ריש הל' יסודי התורה.

44 אלא שאח"כ מוסיף דמוז באים גם לאהבת ה' ויראתו כו'.

45 פ"ב ה"ט"י.

46 ה"א.

(* אלא שחוראות הרופא אינן חלק מתורה כלל. משא"כ כאן שרן תורה אבל לא חלק ההלכה שבתורה.

אז מ'האלט שוין נאך דעם סיום העבודה פון אלע בירורים, און מ'האָט שוין אויך "צוגעפוצט די קנעפ" וכו', און מ'דארף נאָר שטיין גרייט צו מקבל זיין משיח צדקנו – די שלימות פון אחד עשר (אינגאנצן שלא בערך צו עשר). . . כמרומו אין כ"ב שבט . . . אחד עשר בכפליים.

. . . נאך כ"ב שבט (יום הסתלקות פון בתו) האָט זיך אויפגעטאָן דער שלב האחרון אין צוגרייטן די וועלט (אַלס אַ דירה לו יתברך בתחתונים) צו דער גאולה . . . שלימות ענין זה קומט ע"י ובשכר נשי ובנות ישראל.

. . . דערפון האָט מען דעם לימוד פאָר נשי ובנות ישראל בכלל, ובמיוחד – פאָר די שלוחות תחינה פון כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו – וועלכע האָבן זיך דאָ צוזאמענגעקליבן מכל קצוי תבל אין דעם "כינוס השלוחות העולמי". . . בזמננו זה, די לעצטע רגעים פאָר דער גאולה – צו מעורר זיין זיך און אלע נשי ובנות ישראל וועגן דעם גודל הזכות פון נשי ובנות ישראל צו ברענגען די גאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש, וועלכע קומט "בשכר נשים צדקניות שיש בדור"⁵, כנ"ל.

(משיחות ש"פ יתרו, כ"ף שבט, וליל יום ב' פ' משפטים, כ"ב שבט תשנ"ב)

5 י"ל ש' רות רמז תרו בסופו (ממדרש זוטא רות).

דורנו זה הוא הדור האחרון של הגלות והדור הראשון לגאולה – כפי שכ"ק מו"ח אדמו"ר בעל ההילולא הכריז והודיע כמ"פ, שכבר סיימו הכל ועכשיו צריכים רק לקבל את משיח צדקנו בפועל ממש – במילא מובן, שאם בינתיים ה' ענין של הסתלקות, כפי שהי' בכ"ב שבט ארבע שנים לפני זה (שנת ה'תשמ"ח), ה"ז אך ורק בכדי לפעול את העלי' היחידה שנותרה – העלי' דהגאולה האמיתית והשלימה.

. . . דובר ריבוי פעמים שהחידוש והעילוי הנפלא של דורנו – הדור האחרון של הגלות והדור הראשון לגאולה – שהוא משקף [ער שטעלט

פון דעם דור – דער לעצטער דור פון גלות און דער ערשטער דור פון גאולה – אַז ער שטעלט מיט זיך פאַר דעם גמר וסיום פון „מעשינו ועבודתינו“¹ פון אידן במשך כל הדורות שלפני זה, צו פאַרענדיקן די לעצטע בירורים אין גלות, ובלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר² – „צופוצן די קנעפלעך“; אונזער עבודה באַשטייט אין ברענגען די גאולה בפועל פאַר דעם דור און פאַר אַלע דורות שלפני זה! דאָס הייסט, אַז אין דעם דור איז מען מסיים מעשינו ועבודתנו פון אידן במשך כל הדורות.

. . . אין דעם דור פון נשיא דורנו גופא זיינען פאַראַן עטלעכע שלבים ותקופות, ובכללות – דריי שלבים: (א) יום עשירי לחודש אחד עשר (יו"ד שבט ת"ש יו"ד) – דער סיום התקופה פון עבודת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו בחיים חיותו בעלמא דין. (ב) דער יום למחרתו – יום אחד עשר לחודש אחד עשר (דער ערשטער גאַנצער טאָג לאחרי ההסתלקות), ובמיוחד בשנת עשתי עשר (תשי"א)³ – ווען עס האָט זיך אָנגעהויבן דער המשך וחידוש פון אַ נייער תקופה ו„נתלו המאורות“ פון דעם דור השביעי פון אַלטן רבי'ן (אָדער דור התשיעי פון בעש"ט). (ג) די תקופה נאָך דער הסתלקות פון בתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר ביום כ"ב לחודש אחד עשר (כ"ב שבט תשמ"ח).

. . . יום העשירי בחודש אחד עשר אויף דעם סיום וגמר העבודה פון מברר זיין די לעצטע „שיריים“ פון גלות, „צופוצן די קנעפלעך“.

. . . דער יום למחרתו – יום אחד עשר לחודש אחד עשר – באַדייט אַז נוסף און נאָך דער עבודה פון יום עשירי בחודש אחד עשר, דערגרייכט מען און מען ווערט נתעלה (לויט דעם כלל פון „מעלין בקודש“⁴) אויך צו דעם גילוי (יום) פון אחד עשר.

. . . אין דעם גופא קומט מען דערנאָך צו נאָך אַ העכערע דרגא –

(1) תניא רפ"ז.

(2) שיחת שמח"ת תרפ"ט.

(3) ראה סה"ש תשנ"ח ח"א ע' 255 הערה 99.

(4) ברכות כה, א. וש"נ.

אחד, מעשה מרכבה. (ג) בסוף פרק ד' 47 אומר הרמב"ם, ועניני ארבעה פרקים אלו .. הם שחכמים הראשונים קוראין אותו פרדס" – כל ארבעת הפרקים מרכיבים ביחד ענין אחד – פרדס.

והרמב"ם מקשר „כללים גדולים“ אלו לאהבת ה' ויראתו⁴⁸, ולא למצות ידיעת ה', שעליה מדובר בפרק הקודם, משום שהרמב"ם מזכיר את הענינים של ידיעת ה' בהתאם למצוות שאליהן הם שייכים⁴⁹. ומשום שה„כללים גדולים“ קשורים גם למצוות של אהבת ה' ויראתו, לכן מציין אותם הרמב"ם גם כפרט של מצוות אהבת ה' ויראת ה', ולא רק כהמשך לפרק הקודם.

ולפי זה יש לומר, שלכן מביא הרמב"ם בספרו את ה„כללים גדולים ממעשה רבון העולמים“ – כי כדי לקיים את מצות ידיעת ה', שכוונתה לידיעה שכלית אודות האופן של מציאות ה' – „שמציאותו הוא יותר .. שלם“ – הכרחי לדעת לפחות „כללים גדולים“ אלו, כיון ש„מיידיעתם יודעו הראיות על מציאות הבורא ושהוא לבדו ראשון וצור לכל“.

1. **„אלא לדעת את ה'..“**

לפי האמור לעיל, שהענינים של מעשה מרכבה

(47) הי"ג.

(48) שם פ"ב הי"ב.

(49) להעיר ג"כ מקנאת סופרים הג"ל הערה 39.

(50) ויזכור עוד יותר ע"פ לשון הרמב"ם (פ"ב ה"ב), הוא אוהב כו' ומתאוה כו' לידע השם הגדול .. כמו שאמרו חכמים (ספרי ואהתנן ו, 1) בענין אהבה שמתוך כך אתה מזכיר את מי שאמר וה' העולם, שמהו משמע, שהענין ידיעת ה' הוא לא רק הדבר המביא לידי אהבה, כ"א גם (לאידך) – שהוא המבוקש והמטרה דאהבת ה'. ועיי"ג"כ לשונו בהל' תשובה ספ"י (ושם ה"ג). ולהעיר מסהמ"צ מ"ע א: כשתאהב אותו .. כאשר הגיע לך מהגשת אמתתו (אוי) אתה קורא .. (גם) הסכלים .. לדעת ידיעת האמת אשר ידעתו. – וראה גם לקו"ש הלי"ה ע' 35 ואילך. ויש לומר, כי להרמב"ם ענינה של מצות אהבה היא (לא רק המדה ורגש שבלב, כ"א) זה ש„נפשו קשורה באהבת ה'“ (ל הרמב"ם הלי' תשובה פ"י ה"ג), וזה קשור עם דעת האדם. ונמצא, שהמצוה (ידיעת ה' היא לא רק סיבה המביאה לידי אהבת ה', כ"א שהיא גם חלק מתוכן מצות אהבה. ועפ"י יומתק לשון הרמב"ם הלי' סיוה"ת פ"ד הי"ג: ועניני ארבעה פרקים אלו שבחמש מצוות האלו הם שחכמים הראשונים קוראין אותו פרדס וקאי על עניני ההתבוננות (כו') – כי עניני ההתבוננות הידיעות בגדלות ה' כו', ה"ה חלק ממצות אהבה גופא**.

(*) אלא שבסהמ"צ שם משמע קצת דמ"ש בספרי „מתוך כך כו" קאי על ההתבוננות המביאה לידי אהבה. (** להעיר ומתיא קו"א ד"ה הנה (קסב, א), מצות האהבה .. הנמנית ראשונה בתרי"ג מצות כמ"ש הרמב"ם ז"ל שהיא מיסודי התורה כו". וראה הערה בס' „שיעורים בספר התניא“ (קה"ת תשמ"ו) שם.

ומעשה בראשית, שמביא הרמב"ם בספרו, הכרחיים למצות ידיעת ה', ויותר מכך – הם חלק ממנה – ניתן להסביר גם את ההלכה האחרונה – סיום ותותם ספר משנה תורה⁵¹, וכך נאמר שם:

„ובאותו הזמן .. לא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד, ולפיכך יהיו ישראל חכמים“⁵² גדולים ויודעים דברים הסתומים וישיגו דעת בוראם כפי כח האדם, שנאמר⁵³ כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים“.

יש להבין:

(א) מה הם שני הענינים – „יודעים דברים הסתומים וישיגו דעת בוראם“? מכך שהרמב"ם מקדם ואומר „לא יהיה עסק... אלא לדעת את ה' בלבד“, הכרחי שגם ה„דברים הסתומים“ קשורים ב„לדעת את ה'“. ומזה ההבדל בין „דברים הסתומים“ לבין „דעת בוראם“?

(ב) מהמשך דברי הרמב"ם מובן שהגבלה „כפי כח האדם“ אמורה דוקא לגבי „וישיגו דעת בוראם“ ולא לגבי „ויודעים דברים הסתומים“. ועל כך דרוש הסבר!

(ג) מה קשור ומוסיף כאן סוף הפסוק „כמים לים מכסים“? מן המילים „מלאה הארץ דעה את ה'“ יודעים ש„לא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד“.

יותר מכך: גם בהלכות תשובה⁵⁴ מתאר הרמב"ם את ימות המשיח ואומר שבאותן הימים תרבה הדעה וההכמה והאמת שנאמר⁵⁵ כי מלאה הארץ דעה את ה', ואין הוא מביא את סוף הפסוק „כמים לים מכסים“.

2. **מעשה מרכבה ומעשה בראשית**

לפי המוסבר לעיל, שכדי לקיים את מצות ידיעת ה' הכרחי לדעת את הענינים של מעשה מרכבה ומעשה בראשית, יש לומר⁵⁵, ששני הביטויים הג"ל הם בהתאם לשני הענינים, מעשה מרכבה ומעשה בראשית:

בביטוי „דברים הסתומים“, ללא ההסבר

(51) סוף הלי' מלכים.

(52) וממשך, ויודיע כו' וישיגו – הבי"ד (שבאדם). ראה לעיל הערה 33.

(53) ישע"י יא, ט.

(54) פ"ט הי"ב (שהרמב"ם מציין בהל' מלכים שם סה"ד).

(55) ראה ב„הדרן“ הג"ל (הערה 5) סכ"ט ובהערות שם באופן אחר. ואכ"מ.

ההתוספת שמדובר כאן על הבורא, הכוונה היא לענינים של „מעשה בראשית“. אמנם אלו הם דברים „שהן מחוברים מגולם וצורה“⁵⁶, אך הם „דברים עמוקים“⁵⁷: אלה הם פרטי הבריאה שאין רואים את השיבות ומשמעותם בעיני כשר, אלא הם נסתרים, „דברים עמוקים“, שצריך „דעת רחבה להשיג פירוש וביאור כל הדברים על בוריה“⁵⁸, ולכן מגדיר אותם הרמב"ם „דברים הסתומים“.

אך מצד שני, כיון שזהו „מעשה בראשית“, ניתן להבין זאת.

לאחר מכן תהיה דרגה נעלה יותר – „וישיגו דעת בוראם“ – את הענינים של מעשה מרכבה. שאפילו לגבי המלאכים⁵⁹, כיון שהם „צורה בלא גולם כלל“⁶⁰, אין האדם המורכב „מגולם וצורה“⁶¹ מסוגל להגיע להבנה אמיתית בהם⁶². ועל־אחת־כמה־יכמה לגבי „דעת בוראם“, שבודאי, כפי שמסביר הרמב"ם⁶³, לא ייתכן ש„אדם החי שהוא מחובר מגוף ונפש“ ישיג את „אמיתית המצאו כאשר היא“.

ולכן צריך הרמב"ם להוסיף „וישיגו דעת בוראם כפי כח האדם“.

ח. השגה חיונית והשגה שלילית

לפי זה יובן מדוע מביא הרמב"ם את סיום הפסוק „כמים לים מכסים“:

ההבדל בין מעשה מרכבה לבין מעשה בראשית הוא, כדברי הרמב"ם⁶⁴, שהענינים של מעשה בראשית „אינם כענין עומק“ של עניני מעשה מרכבה, ומכך נלמדת ההלכה (והבדל למעשה) לגבי האופן שבו „דורשים“ במעשה מרכבה או במעשה בראשית, כמוסבר ברמב"ם⁶⁵.

הבדל זה אינו רק „כמות“ ההבנה, שעניני מעשה מרכבה עמוקים יותר מעניני מעשה

(56) ל' הרמב"ם הל' יסוה"ח פ"ב ה"ג – בנוגע לגלגלים כו', שהם חלק ממעשה בראשית (משא"כ מלאכים ששייכים למעשה מרכבה).

(57) ל' הרמב"ם שם פ"ד ה"י.

(58) רמב"ם שם ה"א.

(59) ראה לקמן הערה 65.

(60) רמב"ם שם פ"ב סה"ג.

(61) רמב"ם שם ה"ג. וראה לקמן בפנים (הערה 63).

(62) ראה רמב"ם שם ה"ד: ומהו זה כו' הכל במראה תבואה ודרך חזירה.

(63) שם פ"א ה"י. וראה ג"כ רמב"ם שם ה"ט. שם פ"ב ה"ח ה"י. הל' תשובה פ"ח סה"ב. ובארוכה – פיה"מ בהקדמה לפ' חלק ד"ה ועתה אהל.

(64) הל' יסוה"ח פ"ד ה"י.

בראשית, אלא זוהי „איכות“ אחרת, ואופן שונה של הבנה:

מעשה בראשית, אשר בבריאה עצמה, אפשר להבין באופן חיוני – „השגת החיוב“. ואילו את מעשה מרכבה, שאלה הם ענינים הקשורים להבנת הבורא⁶⁵, „ישיגו דעת בוראם“, אי אפשר להבין בדרך החיוב, אלא בדרך השלילה בלבד – „ידיעת השלילה“.

וכפי שמסביר הרמב"ם בהרחבה בספרו מורה הנבוכים⁶⁶, שעל הקב"ה אי אפשר לומר תארים חיוביים, אלא תארי שלילה בלבד,

לדוגמא: כשאומרים שהקב"ה „חכם“, הכוונה היא לשלול ממנו את כל מה שהוא החיפץ מן החכמה, וכך גם בתארים אחרים.

לכן אי אפשר להבין את הקב"ה בהשגה „חיובית“, אלא בהשגת השלילה.

אמנם גם ידיעת השלילה היא ידיעה, וכפי שמבאר הרמב"ם⁶⁷, שעל־ידי ריבוי השלילות „תקרב אל ההשגה ותהיה יותר קרוב אלי“, „יקרובך תוארי השלילה לידיעת ה' יתברך והשגתו“,

למרות זאת⁶⁸, אפילו באופן הנעלה ביותר של השגת השלילה, אין זו השגה של מהות הבורא – „אמיתית המצאו“ עדיין נסתרת ונעלית מהשגה שכלית.

ט. „יס“ – בלי גבול

בכך יובן ההבדל בדברי הרמב"ם בין מעשה מרכבה לבין מעשה בראשית:

על מעשה מרכבה אומר הרמב"ם⁶⁵: „דברים אלו שאמרנו בענין זה בשני פרקים אלו כמו טיפה מן הים הם ממה שצריך לבאר בענין זה“. ואילו לגבי מעשה בראשית הוא אומר⁶⁶: „כל הדברים האלו שדברנו בענין זה כמר מדלי הם“.

ולפי האמור לעיל מובן בפשטות: הענינים של מעשה בראשית הם מוגבלים, משום שהם שייכים לבריאה. ולכן, למרות שהרמב"ם מציין רק את הכללים וראשי הפרקים, אשר משום כך זהו רק

(65) ראה פיה"מ להרמב"ם חגיגה (פ"ב מ"א) ובפתיחתו למו"נ. שמעשה בראשית הוא חכמת הטבע ומעשה מרכבה הוא חכמת האלקות (ומה שנכלל בה גם אודות מלאכים – מובן ע"פ מ"ש במד"ב ח"ג פמ"ה).

(66) ח"א פנ"ח ואילך.

(67) שם פנ"ט. הובא בלקו"ת פקודי ו, ג.

(68) ראה מ"נ שם.

(משיחא), ע"י גילוי החסידות דהבעש"ט ורבותינו נשיאינו ממלאי מקומו, אשר לכשיפוצו מעינותיך חוצה „אתי מר“ דא מלכא משיחא¹.

ויש לומר, שבהתאם לתוכן תיבת „מיד“, צריך לומר שג' האותיות קשורים לא עם ג' זמנים שונים (משה בדורו, ישראל הבעש"ט בדורו, ודוד מלכא משיחא בדורו), אלא באים כולם יחד בסמיכות ממש („מיד“) בכל דור ודור ובכל זמן וזמן. כמרומז גם בזה ש„מיד“ הוא גם ר"ת „משה, יהושע, דורם“, ששלשתם היו בדור אחד.

וכן יש לומר בנוגע לדורנו זה – שבאותו הדור ישנו הגילוי דשלשתם – מ' (ר"ת משיח²), י' (ר"ת דב' שמותיו דכ"ק מו"ח אדמו"ר) וד' (דורם); יחד עם משה שבדורנו (כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו), בחי' עשר (עשירי בשבט), כולל גם הגילוי דתורת החסידות (מעינות הבעש"ט) על ידו, ישנו גם הגילוי דבחי' אחד עשר, „גואל ראשון הוא גואל אחרון“³, דוד מלכא משיחא.

מה.

אונזער דור איז דער לעצטער דור פון גלות און דער ערשטער דור פון דער גאולה – ווי כ"ק מו"ח אדמו"ר דער בעל ההילולא האָט מכריז ומודיע געווען כמ"פ, אַז מ'האָט שוין אַלץ פאַרענדיקט און איצטער דאַרף מען נאָר מקבל זיין משיח צדקנו בפועל ממש – במילא איז פאַרשטאַנדיק, אַז אויב בינתיים איז געווען אַן ענין של הסתלקות, ווי דאָס איז געווען בכ"ב שבט בארבע שנים לפני זה (שנת ה'תשמ"ח), איז דאָס אך ורק בכדי צו ברענגען די איינציקע עלי' וואָס איז נאָך געבליבן – די עלי' פון דער גאולה האמיתית והשלימה.

... מ'האָט גערעדט מערערע מאָל דעם געוואַלדיקן חידוש ועילוי

(הבעש"ט), דוד מלכא משיחא, ד.ה. אַז דער דור הראשון פון מתן תורה (דור משה) פאַרבינדט זיך מיט דעם דור האחרון (דהגאולה ע"י דוד מלכא משיחא), דורך גילוי החסידות פון דעם בעש"ט און רבותינו נשיאינו ממלאי מקומו, וואָס לכשיפוצו מעינותיך חוצה "אתי מר" דא מלכא משיחא¹.

ויש לומר, אַז בהתאם צו דעם תוכן פון דעם וואָרט "מיד" (גלייך), דאַרף מען זאָגן אַז די דריי אותיות זיינען פאַרבונדן ניט מיט דריי באַזונדערע זמנים (משה בדורו, ישראל הבעש"ט בדורו, און דוד מלכא משיחא בדורו), נאָר זיי קומען אַלע צוזאַמען בסמיכות ממש ("מיד") בכל דור ודור ובכל זמן וזמן. כמרומו אויך אין דעם וואָס "מיד" איז אויך ר"ת "משה, יהושע, דורם", וואָס אַלע דריי זיינען געווען בדור אחד.

וכן יש לומר בנוגע לדורנו זה – אַז אין דעם זעלבן דור האָט מען דעם גילוי פון אַלע דריי – מ' (ר"ת משיח²), י' (ר"ת פון ביידע נעמען פון "כ"ק מו"ח אדמו"ר) און ד' (דורם); צוזאַמען מיט דער משה שבדורנו ("כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו), בחי' עשר (עשירי בשבט) כולל אויך דער גילוי תורת החסידות (די מעינות הבעש"ט) על ידו, האָט מען אויך דעם גילוי פון בחי' אחד עשר "גואל ראשון הוא גואל אחרון"³, דוד מלכא משיחא.

(משיחות ש"פ יתרו, כ"ף שבט תשנ"ב)

- 1) אגה"ק הידועה דהבעש"ט – כש"ט בתחלתו. ובכ"מ.
- 2) להעיר שמנחם שמו (סנהדרין צח, ב).
- 3) ראה שמו"ר פ"ב, ד. שם, ו. זח"א רנג, א. ש' הפסוקים פ' ויחי. תו"א משפטים עה, ב.

בזמננו זה, בעמדנו סמוך מיד לפני הגאולה האמיתית והשלימה . . . כמדובר כמ"פ שסיימו כבר הכל וכעת צריכה רק להיות הגאולה בפועל.

. . . מדובר כמ"פ הראשיתיות בדרך אפשר של "מיד" – משה, ישראל (הבעש"ט), דוד מלכא משיחא, היינו שהדור הראשון דמתן תורה (דור משה) מתקשר עם הדור האחרון (דהגאולה ע"י דוד מלכא

„כמר“, טיפה⁶⁹ – הרי זה כיחוס של הטיפה לגבי דלי, שכמות המים הנכנסת לדלי היא מוגבלת ביותר.

ואילו לגבי מעשה מרכבה אומר הרמב"ם „כטיפה מן הים“, כי „ים“ מצביע על אי-הגבלה, עד שאפילו בהלכה⁷⁰ נקבע ש„ים“ הוא „מים שאין להם סוף“,

אמנם גם למי הים יש גבול, עד כדי כך שנאמר בגמרא⁷¹ „יודעין לשער כמה טיפות יש בים“, אך בכל זאת, עצם העובדה שמגדירים את הים כ„מים שאין להם סוף“ מוכיחה שמי הים רבים כל כך עד שניתן על-יפי תורה לכנותם „אין סוף“, ולפחות בשם המושאל⁷².

י. ים – מעשה מרכבה

ועוד יש לומר: מקרא מלא דיבר הכתוב⁷³ „כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא“. ולפי זה יש לומר, שנאמר על מי הים שהם „מים שאין להם סוף“ משום שבכוח יש בו מים בלי גבול, שהרי הים אף פעם אינו מלא. למעשה, מי הים הם מוגבלים ויודעין לשער כמה טיפות יש בים, אך בכוח – הים אינו מלא בכל הטיפות, והוא מקום של מים שאין להם סוף.

וכיון שהענינים של מעשה מרכבה הם מעל לגבולות הבריאה, לכן הם כ„ים“ – ללא סוף.

ולפי זה מובן גם מדוע מוסיף הרמב"ם בסוף ספרו את סיום הפסוק „כמים לים מכסים“: בכך הוא רומז, שלמרות שבאותם הימים, ישיגו דעת בוראם כפי כח האדם, הרי כיון שזוהו „דעת בוראם“, הרי זה תמיד מעל לגבול, „כמים לים מכסים“, שאפשר להשיג זאת בידיעת השלילה בלבד, כדלעיל.

יא. צריך לידע אותם תחלת הכל

מכל האמור לעיל נלמדת הוראה גם לגבי לימוד

(69) ויש לומר, שהטעם שנקט הרמב"ם הלשון „כמר (מדלי)“ הוא [לא רק משום שכ"ה לישנא דקרא (ישעי' מ, טו) כ"א גם] בכדי לרמז על התוכן ד„מר“ – לשון מרירות, שע"י „אדם מתבונן בדברים האלו .. ויירא ויפחד משפלותו ודלותו וקלותו .. וימצא עצמו שהוא ככלי מלא בנושה וכלימה ריק וחסר“ (ל הרמב"ם שם פ"ד הי"ב. וראה גם שם פ"ב הי"ב).

(70) יבמות קכא, א. וש"נ. רמב"ם הל' גירושין פ"ג ה"טז.
(71) הוריות י, סע"א.
(72) ולהעיר מאה"ת בראשית (כרך 1) תתרט"ז, א בדיוק הלשון „לשננו כמה טיפות יש בים“ – שהוא „ע"ד שיער עצמו בכה שאינו גבול כ"א מקור ע"פ לגבול“.
(73) קהלת א, ז.

מעשה מרכבה ומעשה בראשית:

בהקדמת ספרו, ב„מנין המצוות על סדר הלכות הרמב"ם“, כותב הרמב"ם, שבספר המדע הוא כלל את „כל המצוות שהם עיקר דת משה רבינו ע"ה וצריך אדם לידע אותם תולדת הכל“. מכך מובן לגבי ספר המדע עצמו, שהענינים שכתב הרמב"ם בתחלת ספר המדע וקרא להם „הלכות יסודי התורה“, צריכים להילמד לפני הענינים האחרים שבספר המדע, ועל-אחת-כמה-זוכמה לפני הענינים של שלשה עשר ספרי היד החזקה הבאים.

ובהלכות יסודי התורה עצמן, צריך לדעת בראש ובראשונה את „יסוד היסודות ועמוד החכמות“. וכיון שכל „עניני ארבעה פרקים אלו שבחמש מצוות האלו .. שחכמים הראשונים קוראין אותו פרדס“⁷⁴ הכרחיים כדי שיוכלו לקיים את „יסוד היסודות... לידע שיש שם מצוי ראשון...“, כדלעיל – יוצא, שבנוסף לחובה ללמוד ענינים אלו באופן כללי, יש להקדיש וללמוד ענינים אלו לפני הלימוד של ענינים אחרים בתורה⁷⁵.

יב. לימוד מעשה בראשית לאחר הלכות רבות

לכאורה, לפי זה יש להבין את דברי הרמב"ם על כך⁷⁴: „ואני אומר שאין ראוי לטייל בפרדס אלא מי שנתמלא כרסו לחם ובשר .. לידע האסור והמותר...“, שאת עניני הפרדס, שבארבעה פרקים אלו, יש ללמוד רק לאחר שלומדים הלכות רבות בתורה (לחם ובשר).

ויותר מכך: בהקדמה לספרו⁷⁶ כותב הרמב"ם: אדם קורא בתורה שבכתב תחלה ואחר כך קורא בזה ויודע ממנו תורה שבעל-פה כולה ואינו צריך לקרות ספר אחר ביניהם“. לאחר התורה שבכתב אין לומדים ספרים אחרים של התורה שבעל-פה, ובודאי שאין האדם לומד „הוויות דאביי ורבא“⁷⁷, או ממלא כרסו לחם ובשר – אלא הדבר הראשון שהרמב"ם מלמד הוא מעשה מרכבה ומעשה בראשית!

זאת ועוד: את ארבעת הפרקים קבע הרמב"ם בספרו, שעליו הוא מציין בהקדמתו⁷⁶, שהספר מיועד „לקטן ולגדול“, ובודאי שקטן לא מילא כרסו לחם ובשר.

(74) ל' הרמב"ם פ"ד הי"ג.
(75) ראה ג"כ אגרת תחיית המתים שלו ספ"א ופ"ב. וראה ראש אמנה פ"ט. לקוש חכ"ו ע' 34.
(76) בסופה.
(77) ל' חז"ל סוכה כה, א – הובא ברמב"ם הל' יסודות שם.

הוספה

בשורת הגאולה

מו.

„קהל גדול ישובו הנה“¹, לארצנו הקדושה, „ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה“²,

– שלכן, גם לפני הגאולה יושבים בה בני לבטח, ללא פחד מזה ש„אומות העולם מתרעשים ומתבהלים“ בגלל ש„מלכי אומות העולם מתגרים זה בזה“, כיון שהקב"ה „אומר להם (לישראל), בני, אל תתייראו כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם. . (וכופל הענין) אל תיראו, הגיע זמן גאולתכם“³, „מלך המשיח. . עומד על גג בית המקדש והוא משמיע להם לישראל ואומר ענוים הגיע זמן גאולתכם“³.

(משיחות ש"פ יתרו, ח"י שבט תנש"א)

- 1) ירמ' לא, ז.
- 2) עקב יא, יב.
- 3) יל"ש ישעי' רמז תצט.

מד.

בזמננו זה, ווען מ'האלט סמוך גלייך פאַר דער גאולה האמיתית והשלימה. . כמדובר מערערע מאָל אַז מ'האַט שוין אַלץ פאַרענדיקט און איצטער דאַרף נאָר זיין די גאולה בפועל.

* * *

מדובר כמ"פ די ראשי תיבות בדרך אפשר פון „מיד" – משה, ישראל

יג. „לטייל ולא רק, להכנס“

ההסבר לכך הוא⁷⁸: הרמב"ם מבהיר זאת בדיוק שבלשונו „אין ראוי לטייל בפרדס“, ובכך הוא משנה מלשון חז"ל⁷⁹, „נכנסו לפרדס“. המשמעות של „לטייל“ אינה כניסה בלבד, אלא שהיה בהרצחה ובאופן של טיול ותענוג⁸⁰ – לעסוק בענינים אלו בהתבוננות עמוקה ורחבה⁸¹, עד אשר הוא מתענג בהם⁸², ואופן כזה של לימוד בפרדס צריך להיות רק לאחר ש„נתמלא כרסו לחם ובשר“, וגם – כפסק הרמב"ם⁸³ „ציוו החכמים הראשונים שאין דורשים בדברים האלו ברבים“⁸⁴.

אך הענינים שבארבעה פרקים אלו ברמב"ם

- 78) ראה ג"כ „הדרן“ הנ"ל (הערה 5) סעיף א והערה 6 שם.
- 79) חגיגה יד, ב (בגמ' לפנינו: בפרדס. ובע"ז, רש"י ותוס': לפרדס. וכ"ה בכ"ז שבדק"ס).
- 80) ראה כתובות סב, א. ובמרו"ל הובאו בערוך „טייל" – ולהעיר מסנה' (קב, א): נטייל בג'ע (ובריבוי מקומות בוהר עד"ו).
- 81) ובחגיגה שם „נכנסו ואח"כ זה הציץ וכו' – ועייג"כ מו"נ ח"א פ"ב ואילך.
- 82) ראה הגהות מיימוניות על אתר.
- 83) שם פ"ד ה"י"א. פ"ב ה"ב.
- 84) וראה פתיחת הרמב"ם למו"נ, שמטעם זה שאין לדרוש במעשה מרכבה ומעשה בראשית ברבים) כתוב (במו"נ) רק ראשי פרקים וג"ז באופן של רמז כו'. ע"ש.

מובאים ללא הרחבה ופירוט רב, כפי שמדגיש הרמב"ם עצמו, שהם רק „כטיפה מן הים ממה שצריך לבאר בענין זה“, וכן במעשה בראשית הוא אומר שזה „כמר מדלי“. אין הם אפילו „ראשי פרקים“, שהרי אפילו ראשי פרקים של מעשה מרכבה אסור לדרוש ברבים⁸³, ובודאי לא „לקטן ולגדול“, אלא הם ידיעות כלליות בלבד, אך יסודיות, ואין זה באופן של „לטייל בפרדס“.

יד. ידיעה – הכנה לימות המשיח

מצד שני: לגבי לימוד ענינים אלו באופן כזה, כפי שקובע הרמב"ם בספרו, הרי אדרבה: חובה ללמוד זאת „תחלת הכל“, כי „יסוד היסודות ועמוד החכמות“ הוא לדעת את הקדוש-ברוך-הוא, והלכות אחרות בתורה מבוססות על עמוד זה, ומיוסדות על יסוד זה.

ועל ידי עיסוק עתה בענינים של ידיעת ה', נזכה בקרוב ל„ימות המשיח“, אשר, כדברי הרמב"ם, „לא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד .. כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים“.

(משיחות ו"א ניסן, אחרון של פסח וש"פ אמר תשד"מ, ש"פ וארא תשמ"ה)

לזכות

כ"ק אדונונו מורנו ורבינו מלך המשיח

❧ ❧ ❧

ויה"ד שעי" קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז יחי', יקוים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל 'ביאת דוד מלכא משיחא'

❧ ❧ ❧

יחי אדונונו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד